

РОЛЬ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА У ФОРМУВАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Ю.Є. Кирилов, кандидат економічних наук., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
kirilov_je@ukr.net

Світові глобалізаційні та інтеграційні процеси, мінливість економічного і політичного становища країн, тенденції розвитку світового сільського господарства та сумнівні перспективи вирішення продовольчої проблеми на міжнародному рівні вимагають посиленої уваги до національної продовольчої безпеки, адже лише та держава, яка гарантує забезпечення населення продуктами харчування, здатна

проводити незалежну політику. Функціонування системи безперебійного забезпечення країни продовольством має стратегічне значення, оскільки від неї залежить не лише продовольча, але й національна безпека.

Вагомий внесок у теорію і практику забезпечення продовольчої безпеки внесли такі фахівці як М. Бабієнко, В. Власов, О. Гойчук, С. Кваша, Б. Пасхавер, П. Саблук, О. Скидан та ін. Однак дослідження цієї проблеми не можна вважати вичерпними, велика кількість її аспектів ще недостатньо висвітлені. Зокрема, при розгляді питань продовольчого забезпечення зосереджується увага на нормах споживання, доступності продовольства для населення, обсягах виробництва тощо. А така складова як якість і безпечність продуктів харчування для життя та здоров'я громадян не викликає наукового ентузіазму або ігнорується взагалі.

В звичному розумінні продовольча безпека – це такий стан економіки, що характеризується наявністю в держави достатньої кількості продовольства та можливістю населення щодо його придбання. На нашу думку, більш прийнятним є визначення ФАО (FAO – Food and Agriculture Organization), згідно якого «продовольча безпека забезпечена у тому випадку, коли всі члени суспільства у будь-який час мають фізичний і економічний доступ до безпечного і повноцінного продовольства, достатнього для задоволення фізіологічних потреб і переваг, необхідних для активного і здорового способу життя» [1].

Саме безпечність та якість, як категорії, є національною ідеєю розвинутих країн світу. Навряд чи це можна сказати про Україну. Попри те, що український споживач, в переважній своїй більшості, схильний довіряти вітчизняному продукту і виробнику, складається враження, що держава і вітчизняний бізнес абсолютно не дбають про якість свого товару, ігноруючи її як критерій. Все це не тільки не сприяє репутації, а й загрожує здоров'ю та безпеці нації в майбутньому. Держава в свою чергу не вживає адекватних заходів щодо припинення таких загрозливих тенденцій або ж вони впроваджуються дуже повільно, навіть не зважаючи на вступ країни до СОТ і постійне декларування руху до Європейського Союзу.

На відміну від європейських країн головним критерієм для вітчизняного агробізнесу виступає зовсім не якість товару в цілому і продуктів харчування зокрема, а ціна. Норми безпеки, які повинні міститися в державних стандартах, залишаються незмінними вже тривалий час, зусилля вітчизняних стандартизаторів і споживачів ігноруються державними інститутами. Державний контроль не в змозі

припинити як випуск вітчизняної низькоякісної продукції, так і ввіз на територію України товарів сумнівної якості, що в першу чергу стосується продуктів харчування та напівфабрикатів. Така ситуація може призвести до істотного погіршення здоров'я населення, зростання соціальної напруги, демографічних викривлень національного масштабу.

У зв'язку з цим актуалізуються питання розвитку органічного виробництва як пріоритетної складової процесу забезпечення продовольчої безпеки країни. В країнах ЄС екологічне сільськогосподарське виробництво розглядається не тільки як чинник збереження родючості ґрунтів та навколишнього природного середовища, а й як складова продовольчої безпеки – забезпечення здоров'я населення. Виходячи з цього, продовольчу безпеку слід розглядати крізь призму наступних складових (рис. 1).

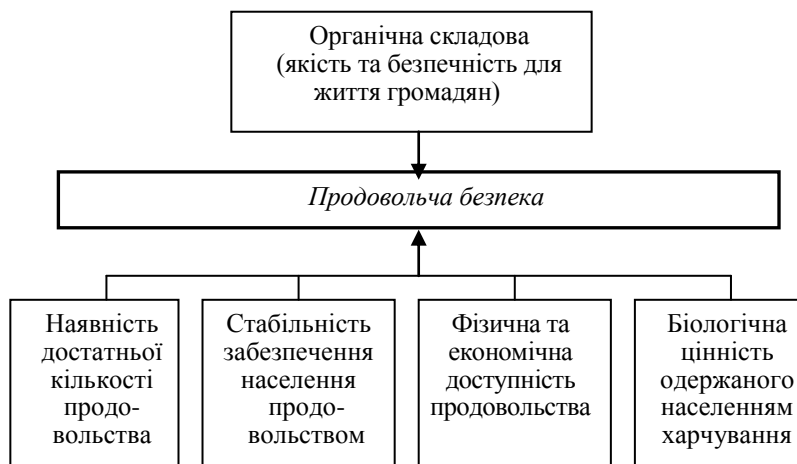

Рис. 1. Складові формування продовольчої безпеки

По-перше, забезпечення продовольчої безпеки країни пов'язано з гарантованим стійким і достатнім рівнем виробництва продовольства, що в повному обсязі забезпечує потреби її населення. По-друге, продовольча безпека може бути досягнута тільки тоді, коли гарантований фізичний і економічний доступ населення до продовольства. По-третє, з метою досягнення продовольчої безпеки продукція сільськогосподарського виробництва повинна стабільно і в достатній кількості постачатися як на регіональні, так і на світові ринки. Четвертим елементом продовольчої безпеки є біологічна

цінність одержаного населенням харчування. Й насамперед, найголовнішою є органічна складова продовольчої безпеки, тобто забезпечення населення якісним продовольством, яке відповідає вимогам стандартів і безпечно для життя та здоров'я громадян. Невід'ємною й пріоритетною складовою формування продовольчої безпеки є забезпечення належної якості та безпеки продуктів харчування. Адже продовольча безпека має гарантувати не лише наявність, різноманітність та економічну доступність продовольства, а й його високу якість та безпечність споживання для людського організму. Тому безпечність продуктів харчування має стати визначальним напрямом державної політики у сфері продовольчої безпеки, що безпосередньо пов'язано з розвитком органічного агровиробництва.

Основними напрямками забезпечення продовольчої безпеки в Україні мають стати розробка сучасних стандартів та, що особливо актуально, дотримання затверджених стандартів.

З метою стимулювання виробництва екологічно чистої продукції необхідно використовувати економічний механізм, який складається із трьох блоків: економічних важелів підвищення зацікавленості у виробництві екологічно чистої продукції (пільгове оподаткування, кредитування, підвищені закупівельні ціни, централізовані капітальні вкладення); економічних санкцій стосовно забруднювачів довкілля (занижені ціни на екологічно забруднену продукцію, система штрафів, підвищена плата за землю); організаційно-правових заходів забезпечення ефективного використання елементів економічного механізму (стандарти, контроль якості, інформаційне забезпечення, економічний моніторинг).

Перспективним напрямом забезпечення безпеки продуктів харчування має стати механізм гарантування дотримання національних стандартів через зміни законодавства у напрямі запровадження дієвих штрафних санкцій за порушення стандартів, створення нового державного інституту, який би контролював дотримання стандартів на продукти харчування.

Література

1. FAO 1996. Rome Declaration World Food Security and World Food Summit Plan Action. <http://www.fao.org/wfs/final/>.

2. Гойчук О.І. Продовольча безпека: монографія / О.Г. Гойчук. – Житомир: Полісся, 2004. – 348 с.

3. Саблук П.Т. Національна доктрина продовольчої безпеки в Україні / П.Т. Саблук, Г.М. Калетник, С.М. Кваша, В.І. Власов, М.А. Лисак // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 3-11.

4. Саблук П.Т. Проблеми глобалізації і продовольчої безпеки / Саблук П.Т., Білорус О.Г., Власов В.Г. – К.: ННЦ «ІАЕ» 2008. – 632 с.

5. Скидан О.В. Формування продовольчої безпеки в Україні: регіональний аспект: монографія / О.В. Скидан, В.М. Микитюк. – Житомир: ДАУ, 2005. – 248 с.